



RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 2 czerwca 2016 r.

Adam Bodnar

II.519.1253.2015.NBe

**Pan
nadinsp. dr Jarosław Szymczyk
Komendant Główny Policji
ul. Puławska 148/150
02-624 Warszawa**

Wpływają do mnie wnioski osób wskazujących na naruszenia przysługujących im praw i wolności w związku z zabezpieczeniem przez Policję urządzeń zawierających dane informatyczne na potrzeby postępowania karnego. Dotyczy to zwłaszcza postępowań prowadzonych w sprawach o przestępstwa z art. 116 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (j.t. Dz.U.2006.90.631 z późniejszymi zmianami), polegające na nieuprawnionych udostępnianiu za pośrednictwem internetu cudzych utworów np. w postaci filmów.

Wnioskodawcy podnoszą, że w związku z postępowaniami przygotowawczymi dotyczącymi przestępstw w cyberprzestrzeni, w trakcie przeprowadzanych czynności procesowych w postaci przeszukania i ewentualnego zatrzymania rzeczy, zabezpieczany jest cały sprzęt komputerowy wraz z zawartymi w nim nośnikami danych. W swoich wnioskach wskazują na szereg niedogodności, których doświadczają jako właściciele zatrzymanych rzeczy. Przede wszystkim zauważają, że zatrzymanie sprzętu komputerowego znajdującego się w domu (np. laptopa, komputera, telefonu komórkowego) powoduje, że m.in. nie mogą wykonywać pracy, nie mają dostępu do kont bankowych, nie mogą utrzymywać kontaktu z innymi osobami. Ponadto, pozbawieni są dostępu do swoich prywatnych dokumentów, zdjęć, plików – stanowiących często dane wrażliwe. Sprzęt ten niejednokrotnie służy także dzieciom do nauki. Jako szczególnie uciążliwe wskazywane jest to, że w wyniku zatrzymania omawianych urządzeń niedogodności takie trwają kilka miesięcy a nawet dłużej.

W wielu przypadkach zatrzymanie urządzeń zawierających dane informatyczne nie wiąże się z nadaniem właścicielowi lub użytkownikowi takiego urządzenia statusu strony

w postępowaniu. Może on wprawdzie złożyć zażalenie w trybie art. 236 Kpk, nie ma jednak poza tym możliwości aktywnego udziału w procesie.

W tym miejscu należy wskazać, że względu na konstytucyjnie zagwarantowaną nienaruszalność mieszkania (art. 50 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej) i nietykalność osobistą (art. 41 ust 1 Konstytucji) - przeszukanie lub zatrzymanie rzeczy powinno być dokonane zgodnie z celem tej czynności, z zachowaniem umiaru i poszanowania godności osób, których ta czynność dotyczy, oraz bez wyrządzania niepotrzebnych szkód i dolegliwości (art. 227 k.p.k.).

Mając na uwadze zarzuty podnoszone przez obywateli w skargach, podkreślić należy, iż w kwestii zabezpieczenia dowodów elektronicznych ustawodawca dopuszcza żądanie wydania danych przechowywanych na urządzeniu, w systemie lub na nośniku od dysponenta lub użytkownika tego urządzenia, nośnika lub systemu (art. 236a w zw. z art. 217 k.p.k.). Możliwe jest również przeszukanie, przy użyciu odpowiedniego oprogramowania, urządzenia lub systemu informatycznego w poszukiwaniu danych mogących stanowić dowód w sprawie (art. 236a w zw. z art. 219 k.p.k.). W przypadku, gdy nośnik informacji nie jest niezbędny dla postępowania, zgodnie z art. 230 § 2 k.p.k., realizując dyrektywy z art. 227 Kpk, nie należy go zatrzymywać, lecz zwrócić osobie uprawnionej zaraz po uzyskaniu danych informatycznych (wykonaniu kopii).

Tożsame zasady zawarte są w wytycznych Komendanta Głównego Policji z dnia 23 lipca 2015 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów (Dz. Urz. KGP z dnia 24 lipca 2015 r.). Mianowicie, § 66 pkt 1 tych wytycznych stanowi, że policjant występuje do prokuratora z wnioskiem o wydanie postanowienia o zatrzymaniu rzeczy lub danych informatycznych albo przeszukaniu, wskazując w nim cel tej czynności, ze wskazaniem osoby podejrzanej, która ma być wykryta, zatrzymana lub przymusowo doprowadzona, albo rzeczy lub danych informatycznych, które mają być znalezione lub zatrzymane, jak również imię, nazwisko i adres osoby (nazwę i adres instytucji), u której czynności te mają być przeprowadzone. Ponadto, w razie konieczności dokonania na podstawie art. 217 § 1 i 5 w związku z art. 236a k.p.k. zatrzymania rzeczy, danych informatycznych lub nośników zawierających dane informatyczne albo przeprowadzenia na podstawie art. 220 § 3 w związku z art. 236a k.p.k. przeszukania osoby, miejsca lub systemu informatycznego, kierownik jednostki Policji może wystawić nakaz wydania rzeczy lub nośników zawierających dane informatyczne albo nakaz przeszukania. W protokole zatrzymania rzeczy, danych informatycznych lub nośników zawierających dane informatyczne odnotowuje się użycie sprzętu specjalistycznego, w tym urządzeń lub programów komputerowych umożliwiających dostęp do danych informatycznych przechowywanych w urządzeniu

zawierającym dane informatyczne lub systemie komputerowym (§ 70 wytycznych nr 1 KGP).

W mojej ocenie zatem przy aktualnym stanie prawnym oraz możliwościach technicznych, zatrzymywanie całego urządzenia zawierającego dane informatyczne do celów postępowania karnego w większości przypadków jest zbędne, gdyż sam nośnik nie jest przydatny ani do ustalenia istoty przestępstwa, ani do wykrycia jego sprawcy, ani też do udowodnienia mu przestępstwa. Wartość dowodową ma przecież zapis w komputerze, a nie sam sprzęt. Ponadto, skoro organom procesowym wolno zatrzymać dane, które są związane z nośnikiem, to tym bardziej wolno je skopiować, co stanowi zdecydowanie mniejszą dolegliwość dla osoby dotkniętej przeszukaniem. Wskazać również należy, że zasadnym powinien być udział specjalisty zakresu informatyki na miejscu zdarzenia, zatrzymania rzeczy, danych informatycznych lub nośników zawierających dane informatyczne, w celu wykonania kopii danych zawartych na elektronicznych nośnikach informacji i tym samym niepozbawiania posiadacza danej jednostki komputera możliwości jego użytkowania.

W mojej ocenie zatem, o ile nie jest to niezbędne i nie wynika z postanowienia prokuratora o przeszukaniu i zatrzymaniu rzeczy, zasadą w sprawach tego rodzaju powinno być zabezpieczanie jedynie danych informatycznych nie zaś fizycznie całego sprzętu. Takie postępowanie pozostawałoby w zgodności z regułami zawartymi w art. 227 Kpk poprzez minimalizowanie dolegliwości nieuchronnie związanych z tak głęboką ingerencją w sferę praw i wolności obywatelskich jak przeszukanie i zatrzymanie rzeczy. Podkreślić przy tym należy, że czynności te często dotyczą osób, które ani w chwili ich przeprowadzenia ani później w toku postępowania nie nabywają statusu strony (podejrzanego).

Mając powyższe na uwadze, zwracam się do Pana Komendanta z uprzejmą prośbą o rozważenie ustosunkowania się do problematyki poruszonej w niniejszym wystąpieniu oraz poinformowanie mnie o stanowisku zajęтым w sprawie.

Podpis na oryginale